

ACADEMICIANUL ION POPUȘOI – UN DESTIN ASUMAT

Acad. Gheorghe DUCA

Personalitate de mare prestigiu în domeniul de cercetare a protecției plantelor, autor a peste 250 de lucrări științifice, fondator al unei noi direcții de cercetare în domeniul micologiei, **academicianul Ion Popușoi** se poziționează printre somitățile academice distinse atât în plan național, cât și în cel internațional, aducând contribuții incontestabile sub aspect valoric, pe parcursul a șase decenii de activitate științifică, în cercetările efectuate din acest imens domeniu.

Academicianul Ion Popușoi consideră Academia de Științe a Moldovei drept a doua casă părintească, unde a simțit de-a lungul anilor pe deplin căldură și susținere. Până a ajunge însă la templul științei, savantul a parcurs un destin cu grele încercări.

Descoperirea vocației

Născut la 6 ianuarie 1924, în or. Chișinău, Ion Popușoi a absolvit școala primară din capitală în 1937, după care părinții l-au înmatriculat la Școala Agricolă din Cricova. Aici, toate procesele agricole de câmp erau îndeplinite de elevi, tânărul Ion Popușoi lucrând din greu alături de colegi, pe timp de ploaie, soare sau frig. Tocmai de aceea susține că responsabilitatea și munca fizică de atunci, la acea vârstă fragedă, l-au disciplinat și l-au întărit. Tot aici, se pare, a aflat și secretul momentului descoperirii vocației sale. Harul însă l-a moștenit și de la tatăl său care era legumicultor, punându-și astfel, încă de pe atunci, speranța într-un viitor legat de domeniul plantelor.

Dar s-a început războiul. Directorul școlii, adunând toți elevii, a anunțat: „Cei de până la 17 ani mâine pleacă acasă, cei de 18-20 – la comisariat”. Cu traista în mână, pe jos, împreună cu alți elevi, este nevoit să se întoarcă acasă, la Chișinău. Un an mai târziu, pentru a-și continua studiile, susține examenul de admitere la Școala Agricolă și Industrie. În 1944 participă la organizarea Institutului Agricol, unde, în 1949, absolvește Facultatea de Pomicultură și Viticultură.

Ion Popușoi își începe activitatea în calitate de laborant la Catedra de Entomologie a Universității de Stat din Chișinău. Șeful catedrei de atunci, profesorul Iacov Prinț, i-a propus să facă doctorantura la aceeași catedră. Ideea i-a părut atât de tentantă, încât a acceptat.

Academicianul Ion Popușoi

Academicianul Ion Popușoi își amintește că foamea din acei ani făcea ravagii, înregistrând salturi fără precedent ale mortalității. Despre această perioadă povestește cu groază, iar imaginile durerii le păstrează până acum. Dramatismul evenimentelor de atunci anulează orice comentariu și doar grație „caracterului de fier”, pe care și l-a conturat fiind la Cricova, în condiții de lipsuri și suferințe, a rezistat dezastrului, fiind conștient că trebuie să-și urmeze destinul, destin pe care și l-a ajutat cu voința.

Perseverența și traseul ascensiunii

Capacitatea de muncă, adesea peste limitele posibilului, susținerea celor care au crezut în idealurile sale, îl pun în fața unui vis împlinit. Astfel, în 1953 cercetătorul Ion Popușoi susține teza de doctor, aceasta fiind **prima susținere a unei teze de doctor** în istoria Universității de Stat din Moldova. De aici, grație virtuții și perseverenței, cariera doctorului în științe Ion Popușoi cunoaște alte dimensiuni, fiind mereu în ascendență.

Procesul ascensiunii a început încă în anul 1955, când este desemnat de către administrația Universității de Stat din Moldova în funcția de director al Stațiunii Agrobiologice. Peste patru ani, în 1959, este încadrat în calitate de colaborator științific superior la Academia de Științe a Moldovei, instituție cu care Ion Popușoi și-a identificat personalitatea complexă până la ora actuală.

Generator de idei și concepții, în 1964 devine director al Institutului de Fiziologie și Biochimie a Plantelor al AȘM, inclusiv în anii 1974, 1992, 2003, în total, deținând funcția de director de cinci

ori. Concomitent, este șef al Laboratorului de Fitopatologie și Micologie al AȘM pe parcursul a 51 ani. Din 2006 și până în prezent continuă să se afle la timona Laboratorului de Fitopatologie, unde deține și onorabilul titlu de consultant științific.

În scopul asigurării securității ecologice și al intensificării măsurilor întreprinse în domeniul protecției plantelor, în 1969, la Chișinău a fost creat Institutul de Protecție Biologică a Plantelor – unica instituție de profil nu doar în URSS, ci în Europa. Pentru a asigura buna funcționare a acestuia urmau să fie încadrați specialiști de valoare din diverse centre științifice din Uniunea Sovietică.

Cu teza de doctor habilitat susținută și monografia apreciate la înalta lor valoare în fostele republici sovietice, dar și peste hotare – Franța, Germania, Iran – în 1974, dr.hab. Ion Popușoi este propus de Academia Agricolă din Moscova în funcția de director al Institutului de Protecție Biologică a Plantelor.

Aici s-a afirmat cu toată puterea spiritului său reformator și energia mobilizatoare. În cadrul Institutului organizează Laboratorul de Trichogramma, care activează până în anul 2002 ca subdiviziune separată, înregistrând succese remarcabile în domeniu.

Pentru cercetările în condiții de câmp, drept bază experimentală a Institutului a fost oferită gospodăria „Băcioi”. În scurt timp, Institutul a fost completat cu colaboratori științifici de performanță, dotat cu utilaj modern necesar. În scopul promovării rezultatelor științifice obținute în domeniul protecției biologice a plantelor, în cadrul instituției a fost organizat un muzeu, care era vizitat de specialiști din domeniu din diverse țări. Lichidarea, în 1992, a gospodăriei „Băcioi”, inclusiv a utilajului agricol, a creat însă mari dificultăți în calea realizării lucrărilor tehnologice. Înțelegând rolul bazei experimentale, acad. Ion Popușoi depune eforturi susținute pentru organizarea unei noi baze experimentale, asigurând-o cu utilaj agricol necesar.

Pe parcursul activității sale acad. Popușoi a coordonat și a participat activ la organizarea cercetărilor științifice și implementarea rezultatelor obținute în economia națională, un rol deosebit ocupând cercetările științifice în domeniul studierii microorganismelor și selectarea sușelor cu o perspectivă de utilizare în combaterea agenților patogeni, dăunătorilor și buruienelor la culturile agricole. În baza acestora a fost elaborată tehnologia de fabricare în condiții de laborator a produselor biologice ca Trihodermina, Gliocladina, Nematotogina, Conoterina și utilizarea lor contra bolilor culturilor de seră și câmp deschis, o bună parte din ele fiind incluse în Registrul de Stat.

Recunoașterea meritelor peste hotare

Susține și teza de doctor habilitat, iar prin palmaresul impresionant de realizări, recunoscute de personalități notorii și valoroase atât din țară, cât și de peste hotare, Ion Popușoi reușește să promoveze imaginea republicii pe arena internațională. Astfel, în 1965 devine membru corespondent al AȘM, iar șase ani mai târziu obține titlul de academician al AȘM. În 1972 este ales să reprezinte țara la Paris, în cadrul grupului de lucru internațional în domeniul fitopatologiei, drept pentru care, în 1980, i se conferă **Diploma de Recunoștință** a Organizației Internaționale de Pomicultură de la Haga.

La solicitarea autorităților din Iran, în 1996, acad. Ion Popușoi a fost invitat să conducă un grup de lucru, din componența căruia făceau parte și cinci colaboratori științifici de la Institutul de Protecție Biologică a Plantelor a AȘM. Grupul avea drept sarcină organizarea cercetărilor și producerii substanțelor biologice active în cadrul unei instituții similare din Teheran. Cercetările au durat aproape un an și rezultatele nu s-au lăsat mult așteptate, acad. Ion Popușoi fiind decorat, în 1997, cu **Medalia de Aur** a Republicii Islamice Iran.

Monografii și indicații metodice

Mai mult ca orice vorbesc însă cele peste 250 de lucrări științifice, inclusiv 14 monografii, 5 brevete de invenții, recordurile personale științifice fiind completate cu indicații metodice, începând cu anul 1950 și până în 2010, dintre care merită a fi menționate: „Cauzele ofilirii pomilor din speciile de sămburoase în URSS” (1970); „Microflora pomilor fructiferi din URSS” (1971); „Jurnalul științific al Laboratorului de Fitopatologie privind bolile infecțioase a plantelor agricole în Moldova (8 volume) (1962- 1977); „Organismele fitopatogene ale culturilor eterice și aromatice în Moldova” (1988); „Microflora viței de vie (sumar mondial); (menționate cu premiu AȘM), (1989); „Verticilioza pomilor din speciile de sămburoase și măsurile de combatere a ei în Moldova” (1991); „Microflora și principalele boli la culturile legumicole din Moldova” (1991); „Microflora Fungi imperfecte a varietăților de arbori și arbuști în URSS” (1992) etc.

Lista impresionantă de monografii este îmbogățită an de an cu circa 30 de indicații metodice și recomandări valoroase pentru implementare în domeniul protecției culturilor agricole (tutun, tomate, floarea soarelui, pomi fructiferi, legume, culturi cerealiere, vița de vie); „Microflora viței de vie în Moldova” (1983) etc.

De asemenea, au fost elaborate metode chimice, biologice și de protecție integrată a principalelor boli la culturile agricole din Moldova (cerealiere,

tehnice, legumicole, pomicole, eterooleaginoase, vița de vie). A fost identificată patogeneza bolilor micotice și modurile de combatere a lor la vița de vie, culturile pomicole, culturile de câmp și legumicole; izolate și identificate speciile și tulpinile de ciuperci și elaborate, pe baza lor, preparate pentru combaterea anumitor dăunători și boli: (Verticilin, Micaf, Gliocladin, Coniotirin, Trichodermin, Nematofagin).

Tot la acest capitol se înscrie depistarea și identificarea, pentru prima dată în pepinierele Republicii Moldova, a unei boli noi la puietii de prășad, atacați de ciuperca *Phomopsis mali Robertis* și o boală nouă foarte periculoasă la floarea soarelui – *mana*. De asemenea, în 1951-1971 au fost determinate și descrise peste 5 000 de specii de ciuperci microscopice, saprofite și patogene.

Pregătirea cadrelor – prioritatea savantului

Pregătirea cadrelor științifice de o înaltă ținută academică dintotdeauna a constituit o prioritate pentru Academie, savantul Ion Popușoi atribuind problemei în cauză un rol definitoriu atunci când e vorba de progresul științific. Pornind de la această idee, organizează Laboratorul de Trichogramma, cu accent pe pregătirea cadrelor, în acest scop fiind pregătiți trei doctori. Concomitent, acad. Popușoi invită de la Moscova o mare somitate științifică, dr.hab. Larisa Tarasevici, care organizează, pentru prima dată în Republica Moldova, cercetările Baculovirusilor in vitro – o nouă direcție valorificată în cadrul Institutului de Protecție a Plantelor și în prezent.

Mai mult, în 1953, acad. Popușoi a inițiat o direcție nouă de cercetare în domeniul micologiei, care includea și pregătirea cadrelor tinere în acest domeniu, proces care continuă până astăzi. Astfel, au fost pregătiți 17 doctoranzi, dintre care 13 au susținut cu succes tezele de doctor, care activează până în prezent în cadrul Institutului de Protecție a Plantelor al AȘM. Cu unii dintre ei, care între timp au obținut rezultate remarcabile, academicianul se mândrește foarte mult, semnând publicații în comun și recomandări pentru implementări în practică, precum: L. Onofraș, L. Prostacova, L. Cogan, L. Burmistru, A. Șatrova, M. Culiuc, M. Grimberg, M. Șteinberg și colaboratorii științifici – L. Margina, A. Hripunova.

În anul 2008, acad. Popușoi organizează, pentru prima dată, cercetări științifice și pregătirea cadrelor în domeniul microbiologiei și obținerea preparatelor biologice de perspectivă din clasa Actinomicetelor pentru protecția plantelor.

Recunoștință celor care l-au susținut și îndrumat

Se spune pe bună dreptate că știința fără conștiință nu este decât ruina sufletului. Și pentru că nu există ceva mai frumos decât a ști să-i omenești pe cei care ți-au fost alături de-a lungul anilor, în traseul pe care l-a parcurs într-o strălucire crescândă, acad. Ion Popușoi exprimă recunoștință întregii constelații de savanți care l-au îndrumat și l-au susținut în cele mai frumoase demersuri. Recunoștința sa se îndreaptă către profesorii și savanții de la Academia de Științe a Moldovei și Universitatea de Stat din Moldova – academicienii Iachim Grosu, Iacov Prinț, M. Iaroșenco, D. Verderevschi, N. Corlăteanu, A. Lazarev, M. Radul, docenții K. Dașkeeva, I. Kataev, L. Kaloșina.

Distincții

Actualmente, palmaresul decorațiilor guvernamentale al academicianului Ion Popușoi include: Medalia Inventator al URSS (1980); Medalia Veteran al Muncii (1990); Ordinul Republicii (1995); Medalia de Aur a Republicii Islamice Iran (1997); Medalia AȘM „Dimitrie Cantemir” (2000); Titlul Onorific „Om emerit” (2001), precum și multiple Diplome de merit.

Realizare deplină

Astăzi, savantul vrea sa-și mai vadă un vis împlinit – cercetările științifice din cadrul Institutului de Protecție a Plantelor și Agricultură Ecologică să se efectueze la nivelul țărilor puternic dezvoltate. Mai mult, are și o strategie proprie de lungă durată și anume: ca preparatele biologice, de care astăzi dispune Laboratorul de Fitopatologie, să fie finalizate până în 2015 în stare preparativă pentru a fi incluse în Registrul de Stat și implementate în practica de producție a gospodăriilor agricole; până în 2020 să fie obținute preparate biologice noi din clasa Actinomicetelor și din clasa Fungi imperfecte pentru protecția plantelor, iar preparatele biologice existente să fie cercetate în mod obligatoriu și la alte culturi agricole.

Ajuns aici, la venerabila vârstă a octogenarilor, academicianul Ion Popușoi se consideră un om împlinit, o realizare deplină fiind fiica Olga Popușoi, doctor în medicină, specialist în obstetrică și ginecologie, conferențiar universitar, care a aderat la idealul tatălui de a deveni medic, un vis care la acea vreme era irealizabil, facultatea de medicină urmând a fi deschisă mai târziu. Împrejurările au conspirat însă, oferind această șansa unică fiicei sale. Toate acestea, îmbinate cu succesele sale științifice îl fac negreșit pe academicianul Ion Popușoi un Om fericit și realizat.